

зовнішньої державної позики зростуть майже у 2,6 раза, що істотно посилить навантаження на валютний ринок [5]. У таких умовах декларування політики вільного курсоутворення при втручанні регулятора в ринкові процеси у сфері валютного обігу є елементом, що призводить до зменшення і без того низького рівня довіри до регулятора.

Водночас важко досяжні цілі НБУ, задекларовані в Основних засадах грошово-кредитної політики, та, відповідно, послаблення довіри до регулятора негативно впливатимуть на ступінь довіри до національної грошової одиниці, що спричинить посилення процесів доларизації економіки та знизить можливості НБУ в контролі сфери грошового обігу, створивши додатковий бар'єр на шляху реалізації режиму інфляційного таргетування.

Як показує практика, у вітчизняній економіці у періоди жорсткої фіксації курсу НБУ спостерігається очікуване підвищення довіри до національної грошової одиниці та знижується рівень доларизації і навпаки [1].

Також виникають сумніви в спроможності НБУ успішно реалізувати політику інфляційного таргетування, зважаючи

на низьку дієвість ключового каналу монетарної трансмісії у процесі реалізації інфляційного таргетування – процентного каналу.

Слід зазначити, що у період економічного відновлення у 2018-2020 рр. ключовим аспектом стане саме поживлення виробничої активності, динаміка якої може бути стримана намаганнями НБУ досягти цільових цінних параметрів та, відповідно, проведенням жорсткої монетарної політики в разі перевищення фактичного значення інфляції цільового параметра.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що в умовах значних як зовнішніх, так і внутрішніх викликів формуються вкрай високі вимоги до координації грошово-кредитної та фіскальної політики в державі хоча б на короткострокову перспективу. В той же час за стримуючої бюджетної політики важливо посилити роль монетарної політики. У контексті цього необхідно підвищити дієвість каналів монетарної трансмісії та реалізувати виважену курсову політику. Однак перешкоджає цьому низький рівень довіри до органів монетарної влади, підвищення якого можливе лише завдяки посиленню зворотного зв'язку між національним банком та суспільством.

Список використаних джерел:

1. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в Україні: проблеми та шляхи посилення взаємозв'язку : монографія / А. І. Даниленко, А. А. Гриценко, В. В. Зимовець та ін.; за ред. А. І. Даниленка. – Київ.: НАН України, Ін-т екон. та прогноз. - 2010. - 456 с.
2. Міщенко В. І., Кіреєв О. І., Шаповалова М. М. Вдосконалення координації грошово-кредитної та фіскальної політики: інформаційно-аналітичні матеріали. Київ: Центр наукових досліджень НБУ. - 2005. - 96 с.
3. Соколовська А. М. Фіскальна політика в Україні та її макроекономічні наслідки / А. М. Соколовська // *Фінанси України*. - 2014. - № 11. - С. 17-32.
4. Соколовська А. М., Райнова Л. Б. Інструменти політики фіскальної консолідації та їх вплив на макроекономічні процеси / А. М. Соколовська, Л. Б. Райнова // *Фінанси України*. - 2014. - № 4. - С. 61-82.
5. Штефан Л. Б. Основні напрями вдосконалення грошово-кредитної політики в Україні / Л. Б. Штефан, О. В. Москалюк // *Глобальні та національні проблеми економіки*. - 2017. - Вип. № 17. - Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua>
6. Ракул О. В. Фіскальна політика держави: проблеми розуміння. / О. В. Ракул // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. - 2015. - № 1. - С. 44-50.
7. Башко В. Й. Ефект витіснення: аналіз причинно-наслідкових зв'язків. / В. Й. Башко // *Економіка і прогнозування*. - 2008. - № 4. - С. 82-96.
8. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

УДК 338.2 (477)

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Цуркан С. Ф. – викладач

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Практика реформування вітчизняної фінансово-економічної системи продовжує зіштовхуватися із проблемою функціонування тіньової економіки. Подолання цієї дисфункції вимагає використання впровадження ефективних інструментів державного регулювання.

Не секрет, що нині масовими є явища,

коли агенти ринку, здійснюючи широкий спектр діяльності, проводять тіньові економічні операції. Цілком очевидно і те, що тіньові економічні операції, по суті, це дії направлені на отримання користі від використання, як правило, суспільних ресурсів (власності). Саме тому, ключовою задачею для соціуму є створення та

забезпечення контролю балансу фінансово-економічних інтересів між сукупністю приватних інтересів. Вважаємо, що чим більше в нашій економіці буде різних приватних інтересів, тим більше вигод буде отримувати соціум в цілому, адже цілком логічно, що різноманіття інтересів може забезпечити економію фінансових ресурсів, які необхідно витратити на контроль за діяльністю представників органів влади. Більш того, у разі виникнення конфліктів щодо реалізації фінансово-економічних інтересів, ворогуючі агенти ринку будуть здійснювати нагляд один за одним. Разом із тим, небезпека може виникнути тоді, коли інтереси зацікавлених груп стануть одновекторними. За таких умов, тіньові моделі поведінки неминуче набуватимуть узгодженого характеру і, як наслідок, сприятимуть виникненню корупції [1].

Хотілося б відзначити, що проблема тіньової економіки традиційно розглядається в рамках інституціональної економіки. У свою чергу, ефективні фінансово-економічні інститути ринкової економіки, на жаль, в Україні формуються неактивно. В багатьох випадках роль влади все ще залишається швидше «церемоніальною», аніж реальною. Це проявляється насамперед у тому, що органи влади практично не мають дієвих механізмів впливу на економічних агентів ринку, які здійснюють тіньові операції. Такі обставини зумовлюють виникнення наступних питань: як має бути організований організаційно-управлінський механізм боротьби з тіньовою економікою? Які економічні детермінанти слід контролювати владі під час цього процесу? На сьогодні, однозначних відповідей на ці питання не існує. І це не дивно, адже такі відповіді залежать від методологічних підходів впровадження тих економічних інститутів, які будуть визначати майбутнє нашої країни.

Немає сумніву, що саме до функцій органів влади повинна належати прерогатива щодо ідентифікації "правил економічної гри", тобто нормативно-правове поле взаємовідносин між основними економічними агентами. На нашу думку, формування такого поля об'єктивно коливається між станом повної фінансової лібералізації стосовно діяльності агентів ринку та жорстким державним регулюванням економіки. За таких умов, ми не повинні допустити те, щоб органи влади виступали в якості банальної неефективної екстерналії. Влада має бути повноцінним суб'єктом фінансово-економічних процесів.

Сьогодні можна констатувати, що інституційні зміни нашої економіки не

спричинили очікуваного покращення, а навпаки, ускладнило і без того непросту ситуацію в регіонах. Серед базальних причин таких негативних наслідків інституційних процесів в Україні необхідно виділити те, що реформування проводилась поспіхом без запровадження попередніх «анти тіньових» заходів, а також в умовах зростання корупційних ризиків. Як наслідок, тіньова економіка стала невід'ємною частиною функціонування усєї фінансово-економічної системи. Чи можна якось запобігти таким дисфункційним процесам нині? Для цього необхідно терміново розробити та запровадити на центральному та регіональних рівнях заходи щодо протидії тіньовим економічним процесам, а також систему дієвого контролю за процесами корупції в органах влади.

Визначення «збудника», тобто фактору виникнення тіньової економіки є непростою задачею [2], оскільки, будь-який учасник економічних відносин здатний проводити дисфункційну поведінку у формі опортунізму. Так, наприклад, опортунізм влади може проявлятися у такій формі: високий рівень оподаткування (наявність та/або відсутність податкових пільг); адміністративні бар'єри (надмірна складність законодавства та зарегульованість ринку), що зумовлюють високий рівень корупції та ін.

Переконані, що органи влади повинні проводити постійну аналітичну роботу щодо ідентифікації учасників тіньових економічних взаємовідносин та детально розбиратися в причинах економічних правопорушень. Безперечно, ми ніякою мірою не намагаємося виправдати тіньові операції, наприклад, умисна несплата податків та зборів. Разом з тим не потрібно забувати і те, що окремі представники органів влади можуть виступати провокуючим фактором щодо виникнення як тіньової економіки, так і корупції. Очевидно, що існуюча система боротьби з тіньовою економікою направлена значною мірою на боротьбу лише із агентами ринку, тоді як внутрішній фактор – окремі представники органів влади і досі залишаються без відповідної уваги. За таких умов відбувається своєрідна «геміопія», влада вчасно не реагує на цілком вмотивовані вимоги бізнесу щодо необхідності проведення інституційних змін. Саме тому, наголошуємо, що детермінанти зародження тіньових економічних процесів, принаймні в нашій державі, є надзвичайно складними та суперечливими.

Здавалось би звичайна справа: необхідно дослідити закордонний досвід руйнування тіньових схем – і проблема вирішена. Проте на практиці такий підхід не спрацьовує. І причина

полягає не лише у тому, що тіньові схеми постійно модернізуються. Вона криється, як бачимо, в іншому. Процеси тінзації не відбуваються стихійно. Вони «породжуються» свідомими учасниками економічних відносин. Потрібно відзначити, що головний "двигун" тіньової економіки – реальне відображення формалізованих схем регулювання економічних відносин. І саме тут формалізуються ключові інституційні норми, які визначають суть тіньової економіки, а саме морально-етичне сприйняття самої можливості реалізувати тіньову економічну модель, яка відрізняється від формалізованих на суспільному рівні [3].

Таким чином, аналізуючи стан проблеми тіньової економіки в Україні, можна

стверджувати, що ідеологія державного регулювання економіки потребує суттєвого коректування. Інституційні реформи, які відбуваються в останній період, досить часто не узгоджуються між собою, а тому не лише не приносять бажаних результатів, але й створюють додаткові перешкоди учасникам фінансово-економічних відносин. Існуюча система протидії тіньовій економіці не гарантує забезпечення безпеки нашої державі. Очевидно, що найбільшим її недоліком є те, що вона не враховує специфіку окремих галузей національного господарства. Між тим недооцінка рівня небезпеки які приховує у собі тіньова економіка, на практиці неминуче призведе до соціально-економічних дисфункцій.

Список використаних джерел:

1. Авдийский В. И. Теневая экономика и экономическая безопасность государства : учеб. пособие / В. И. Авдийский, В. А. Дадалко. – 2-е изд., доп. – М. : Альфа-М : Инфра-М, 2010. – 496 с.
2. Семцов В. М. Тіньова економіка: структура, зміст та особливості функціонування / О. В. Мороз, В. М. Семцов // Економіка АПК. – 2013. – № 5. – С. 96 – 102.
3. Семцов В. М. Системна алгоритмізація руйнування тіньових економічних схем в Україні / В. М. Семцов // Тіньова економіка: генезис, джерела розвитку, перспективи подолання та цивілізованої інтеграції : матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 23-24 травня 2013 р.). – Вінниця : НВЦ "Генеца", 2013. – С. 12 – 17.

УДК 658.152

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Руденко В. В. – к.е.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Нестабільність умов фінансово-економічного, політичного та правового середовища в Україні, сучасні глобальні тенденції світової економіки, високий рівень конкуренції та ліквідності ринків товарів і послуг обумовлюють необхідність та актуальність постійного пошуку підприємствами джерел фінансового забезпечення інвестиційної діяльності.

Інвестиційна діяльність підприємств забезпечується відповідними джерелами фінансування, що являють собою всі види капіталу (здебільшого у грошовій формі), які залучаються для реалізації вкладень в об'єкти інвестування. Джерела фінансування інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, на нашу думку, слід поділяти стосовно форми власності на власні, залучені та позикові, а за сферою залучення – на внутрішні та зовнішні.

До власних джерел фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств належить капітал, який постійно знаходиться в обороті й кінцевий строк використання якого не встановлений: прибуток, що залишився після сплати податків та інших

обов'язкових платежів; амортизаційні відрахування; мобілізовані внутрішні резерви (кошти від реалізації вибуваючого обладнання, непотрібних матеріалів, інструменту, інвентарю; кошти від ліквідації тимчасових будівель і споруд; кошти, отримані від продажу часток у статутному капіталі юридичних осіб).

Залучені джерела фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств, на відміну від власних, до моменту їх надходження не носять титулу їх власності та вимагають від підприємств певних зусиль і витрат з їх залучення. Однак у міру надходження вони входять до складу власного капіталу підприємства та в подальшому використанні характеризуються відповідно як власні джерела: капітал, що залучається за рахунок емісії та розміщення цінних паперів (акцій); капітал, що виділяється власниками у вигляді додаткових пайових внесків; гранти та благодійні внески; капітал, що надходить у порядку перерозподілу з централізованих інвестиційних фондів – концернів, асоціацій та інших господарських об'єднань; державні дотації.

До позикових джерел фінансового забезпечення інвестиційної діяльності відносять